

Павло ТКАЧУК

*ад'юнкт кафедри гуманітарних наук
Національної академії сухопутних військ ім. гетьмана П. Сагайдачного
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2601-2742>
e-mail: tkachuk.90@ukr.net*

ПЕРША РОСІЙСЬКО-ЧЕЧЕНСЬКА ВІЙНА У ВІЗІІ УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА ТА ПОЛІТИЧНОЇ ЕЛІТИ

Проаналізовано перебіг першої російсько-чеченської війни у візії української політичної еліти й суспільства. Відображено події, які стосуються збройного конфлікту в Республіці Ічкерія, в українській суспільно-політичній думці на базі репрезентативного кола джерел: офіційних документів центральних органів влади, стенограм засідань Верховної Ради України, мемуаристики, повідомлень у періодичній пресі, матеріалів українських інтернет-ресурсів. Акцентовано увагу на ставленні українських політичних партій до бойових дій, які розгорталися в Чечні, визначено відмінності між позиціями партій національно-демократичного табору й політичними силами, які репрезентували лівий спектр українського політикуму.

Показано образ Чечні в українській періодиці першої половини 1990-х років. Стверджено, що офіційні мас-медіа намагалися об'єктивно висвітлювати перебіг російсько-чеченського збройного протистояння, не зосереджуючи особливої уваги на «українському сліді» в цих подіях.

Розглянуто оцінки, надані українською громадською думкою персоні Олександра Музичка, який керував сформованою з українців сотнею «Вікінг» та вів бої на території Республіки Ічкерія проти Збройних сил Російської Федерації. Відзначено, що симпатії української суспільно-політичної думки були, здебільша, на боці чеченського народу, який намагався відстояти незалежність від Росії. Констатовано, що український політик закликав ворожі сторони вжити необхідних заходів для припинення кровопролиття, переконував, що вирішення проблеми силовими, збройними засобами призведе не тільки до поглиблення конфлікту, а й може негативно вплинути на безпеку в регіоні загалом.

Ключові слова: російсько-чеченська війна, ЗМІ, політична еліта, партії, суспільно-політична думка.

Перша російсько-чеченська війна (1994–1996) залишила глибокий слід у національній пам'яті, історії чеченського народу. В Україні ці події не залишилися непоміченими центральними органами влади, політичними партіями, експертами, які оцінювали військовий конфлікт, керуючись національними інтересами нашої держави, політичними програмами, особистими переконаннями, що збагатило українську

суспільно-політичну думку цікавими інтерпретаціями перебігу війни. Ольга Бондар справедливо зауважує, що «увага до подій на Північному Кавказі стала актуальною для конфліктологів не лише Росії, а і багатьох інших країн, насамперед у Європі, тому що це був найбільший військовий конфлікт після Другої Світової війни на її території»¹. Щобільше, на Півдні Росії перетинаються інтереси нових незалежних держав Кавказу, США, Європи, країн Близького і Середнього Сходу та самої Росії², що актуалізує тему розвідки.

Якщо події першої російсько-чеченської війни вже детально висвітлено в українській і закордонній науковій літературі, то її відображення у суспільно-політичній думці України – малодосліджена тема, яка потребує всебічного аналізу на основі нових методологічних засад. Окремі її аспекти стали предметом зацікавлення Євгенії Горюшиної³, Олега Михайличенка, Сергія Кравцова⁴, Бориса Парахонського, Галини Яворської⁵, Петра Черника, Андрія Шумки⁶, Павла Артимишина⁷, Олени Балацької⁸, Віталія Юрченка⁹, Олександра Лавера¹⁰ та ін. істориків і політологів. Джерельну основу статті становлять офіційні документи центральних органів влади, стенограми засідань Верховної Ради України (ВРУ), мемуаристика, повідомлення у пресі, матеріали українських інтернет-ресурсів. Основна мета – показати російсько-чеченську війну 1994–1996 рр. у розрізі громадсько-політичної думки.

Після розпаду СРСР у грудні 1991 р. новообраний президент Джохар Дудаєв (Dudin Musa-khant Dzochar) оголосив про вихід Чечні зі складу Російської Федерації (РФ). У відповідь у Чечні був оголошений надзвичайний стан, який, де-факто, ввести

¹ Бондар О. Деякі конфліктологічні аспекти дій російської влади на Північному Кавказі. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1973/Bondar.pdf?sequence=3&isAllowed=y>

² Там само.

³ Горюшина Є. Непримиренні наративи про «іншого»: вивчення пам'яті про збройний конфлікт у Чечні. URL: <https://www.ideopol.org/wp-content/uploads/2020/10/UKR.-1.14.-Goryushina.pdf>

⁴ Михайличенко О., Кравцов С. Чечено-російський конфлікт та суспільно-політичне і повсякденне життя Чеченської Республіки в контексті Першої чеченської війни 1994–1996 рр. URL: <https://repository.spu.edu.ua/handle/123456789/9849>

⁵ Парахонський Б., Яворська Г. Онтологія війни і миру: безпека, стратегія, смисл: монографія. Київ: НІСД, 2019. 560 с.

⁶ Черник П., Шумка О. Інформаційно-психологічні операції у війнах та збройних конфліктах другої половини ХХ – початку ХХІ століття. URL: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/1491/1/22.pdf>

⁷ Артимишин П. Початок Другої військової кампанії у Чечні: бачення політичного та медійного середовищ в Україні. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*. Тернопіль: Вид-во ТНПУ ім. В. Гнатюка, 2016. Вип. 2, ч. 1. С. 141–147.

⁸ Балацька О. Сецесіоністські конфлікти на пострадянському просторі: чинники та наслідки. URL: <https://epd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-4/09.pdf>

⁹ Юрченко В. Перша чеченська війна. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_2/visnuk_98.pdf

¹⁰ Лавер О. Втрати населення СРСР, країн СНД та українського народу у війнах та етнічних конфліктах 1945–2005 рр. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13119/32-Laver.pdf?sequence=1>

не вдалося і з республіки почався вивід російських військ, що тривав до літа 1992 р. У грудні того ж року Чечено-Інгушська АРСР припинила існування юридично – Чечня стала фактично незалежною, але юридично невизнаною жодною державою¹¹.

Президент Російської Федерації 9 грудня 1994 р. видав указ № 2166 «Про заходи щодо припинення діяльності незаконних збройних формувань на території ЧР і в зоні осетино-інгушського конфлікту», яким доручив уряду Росії «використовувати всі наявні в держави кошти для забезпечення державної безпеки, законності, прав і свобод громадян, охорони громадського порядку, боротьби зі злочинністю, роззброєння всіх незаконних збройних формувань»¹². Уже 11 грудня 1994 р. підрозділи Міністерства оборони (МО) і Міністерства внутрішніх справ (МВС) Росії увійшли на територію Чечні, наступаючи по трьох напрямках: дві групи – з Північної Осетії й одна – з Дагестану. Незважаючи на певні військові успіхи та взяття Грозного, підсумком Першої чеченської війни, яка закінчилася 31 серпня 1996 р., стало виведення російських військ із Чечні й фактичне визнання її незалежності¹³. Перша чеченська війна тривала з грудня 1994 р. по серпень 1996 р. За даними МВС Росії, в 1994–1995 рр. у Чечні загинули близько 26 тис. осіб: 2 тис. – російських військовослужбовців, 10–15 тис. – бойовиків, а решта втрат – мирні жителі. За оцінками російської влади, кількість загиблих тільки серед мирних жителів становила 70–80 тис. людей, військовослужбовців федеральних військ – 6–7 тис.¹⁴.

Перша російсько-чеченська війна сколихнула українське суспільство та стала важливим чинником, який вплинув на формування національної свідомості українців. Науковий директор фонду «Демократичні ініціативи» ім. Ілька Кучеріва та професор політології Києво-Могилянської академії Олексій Гарань заявив, що саме в цей період «багато людей в Україні замислилися: ми хочемо бути з Росією, щоб наші діти воювали і помирили у Чечні?»¹⁵.

Розглядаючи російсько-чеченську війну в контексті українського сприйняття цих подій, варто передусім наголосити, що українці не тільки активно обговорювали перебіг бойових дій на сторінках засобів масової інформації (ЗМІ), медійних телемайданчиках, а й брали участь у конфлікті, воюючи проти військ Російської Федерації. Контакти між українськими та чеченськими націоналістами були встановлені ще задовго до того. Перша делегація Української національної асамблеї – Української народної самооборони (УНА–УНСО) відвідала Чечню у серпні 1994 р., друга прибула туди вже в жовтні (обидві очолював Анатолій Лупиніс). Третьою ж УНСОвською делегацією, яка з'явилася у Грозному 29 листопада 1994 р., керував Дмитро Корчинський. Відбулися зустрічі зі Зелімханом Яндарбієвим (Йандарбін Іабдұл-Муслиман кІант Зелімха) й Асланом Масхадовим (Masxadan Ali kant Aslan) (обидва згодом почергово

¹¹ Перша Чеченська війна. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/1211M/>

¹² Як починалась перша Чеченська війна 22 роки тому. URL: <https://hromadske.ua/posts/persha-chechenska-viina-22-roki>

¹³ Перша Чеченська війна. URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/1211M/>

¹⁴ Як починалась перша Чеченська війна 22 роки тому. URL: <https://hromadske.ua/posts/persha-chechenska-viina-22-roki>

¹⁵ МакГаффі Ю. «Україна – не Росія». Як і чому Київ 30 років йде геть від Москви – BBC. URL: <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/ukrajina-rossiya-yak-daleko-ukrajina-pishla-vid-rosiji-za-ostanni-30-rokiv-ostanni-novini-50178922.html>

виконували обов'язки Президента Чечні). Було досягнуто домовленостей про вербування спеціалістів із військово-повітряних сил (ВПС) в Україні¹⁶.

Водночас хоча українська преса доволі часто друкувала матеріали, присвячені подіям у Чечні, проте офіційні ЗМІ заперечували «український слід» у збройному конфлікті, обмежуючись позицією Міністерства закордонних справ (МЗС), яке констатувало тільки «можливі факти добровільної участі окремих громадян» у російсько-чеченській війні¹⁷. Все ж нерідко періодичні видання друкували матеріали, присвячені членам УНА–УНСО, які воювали на Кавказі. Так, для прикладу, у газеті «Рівне вечірне» від 21 січня 1995 р. передруковано статтю «Сашко Білий – боевик» із газети «Труд» (автор – спецкор Васілій Натикін). Зрештою, Олександра Музичка (прізвище «Білий») українські мас-медіа вважали «чи не єдиним українцем, який офіційно знаходився в Чечні і воював на боці генерала Дудаєва» («Рівне вечірне», 1995, вип. 3)¹⁸.

Подібні статті української преси офіційний Київ не коментував, як і намагався «не помічати» факт того, що сформована з українців сотня «Вікінг» під командуванням «Білого» брала участь у зимовому протистоянні в Грозному (зокрема, на площі Минутка і в столичному передмісті Чорноріччя), обороні Бамута, боях за Шаш, Аргун, Гудермес та Чечен-Аул. У районі трьох останніх населених пунктів діяли також загони під командуванням Шаміля Басаєва, в яких окремі підрозділи також склалися з українських добровольців¹⁹. Симпатії національно-свідомих українців до чеченців пояснити доволі легко, якщо згадати слова Д. Дудаєва, який у 1995 р. констатував: «Поки русизм існує, він ніколи не відмовиться від своїх амбіцій...»²⁰.

Дискусії щодо особливостей перебігу російсько-чеченської війни жваво велися у ВРУ. Кожна з фракцій, представлених у парламенті, давала власну оцінку подій. Так, депутат Володимир Дорошевський (фракція «Комуністи України») відзначав: «Зараз і в пресі, і у виступах є інформація про те, що питання Чечні є питанням номер один у міжнародних відносинах... Я вважаю, що це питання в межах ось тої заяви нашого Міністерства закордонних справ є цілком достатнім, і всякі, так кажуть, загравання на національній основі неприпустимі. Нашому Парламенту є чим займатися, крім цього питання»²¹.

Іван Кірімов (фракція «Державність») відзначав, що «у Чечні гинуть люди», вважав доцільним «сказати своє слово»²². Зрештою, Борис Олійник запропонував схвалити резолюцію ВРУ, в якій констатував: «Ми народні депутати України, стривожені подіями, що розгортаються довкола Чечні, твердо відстоюючи загальнолюдські гуманістичні принципи, закликаємо сторони, задіяні в конфлікті, навіть найгостріші

¹⁶ Кравченко М. Контакти УНА–УНСО з Чеченською Республікою Ічкерія. URL: https://censor.net/ru/blogs/3229465/kontakti_unaunso_z_chechenskoju_respublkoju_chkerya

¹⁷ Дідич Б. Воїн. Сашко Білий. URL: <https://charivne.info/news/32417-voyin-sashko-bilyj>

¹⁸ Там само.

¹⁹ Кравченко М. Бойові операції українців в Чечні. URL: https://censor.net/ru/blogs/3235209/boyiov_operats_ukrantsv_v_chechn

²⁰ Росія – рекетир: іще в 1995 Дудаєв попереджав про плани Росії вторгнутись у Крим. URL: https://texty.org.ua/fragments/78492/Rosija_reketyr_ishhe_v_1995_Dudajev-78492/

²¹ Верховна рада України. Стенограма. 1994. 13 грудня. Засідання 45. URL: <https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/3589.html>

²² Там само.

проблеми вирішувати тільки політичними мирними засобами. Звертаємося до всіх людей доброї волі, недопустимо трагічного розбрату, мир всякшущим на землі народам»²³.

Однак тільки 20 грудня Олександр Мороз запропонував на розгляд депутатів текст-звернення Верховної Ради України до Державної Думи і Ради Федерації Росії з приводу трагічних подій у Чеченській Республіці, де зазначено: «За свідченням засобів масової інформації, зокрема і російських, в Чеченській Республіці ведуться бойові дії із застосуванням важкої зброї, що призводить до масових жертв і страждань цивільного населення. В трагічній ситуації, разом з представниками інших народів, опинились і наші співвітчизники: українці, жителі Чечні. Глибоко стривожені їх долею, ми закликаємо вас вжити всіх заходів для припинення пролиття крові. Ми переконані, що розв'язання проблеми силовими, збройними засобами призведе не лише до поглиблення конфлікту, а й може негативно вплинути на безпеку в регіоні і у всьому світі. Не маючи сумніву у відданості російського народу демократичним цінностям, закликаємо вас зробити все можливе для того, щоб закріплені в міжнародних пактах високі стандарти прав і свобод людини, про необхідність дотримання яких неодноразово наголошувало російське керівництво, були застосовані і до корінних народів Кавказу. Сподіваємося, що кровопролиття і позбавлення священного права на життя людини буде зупинено, і конфлікт в цьому регіоні буде врегульовано політичними методами»²⁴. За її схвалення проголосувало 290 народних депутатів²⁵.

Окремі політичні партії підготували власні Резолюції щодо подій у Чечні. Так, 21 січня 1995 р. Центральний провід Народного руху України (НРУ) оприлюднив Заяву, в якій констатував: «Перебіг подій у Чеченській республіці Ічкерія свідчить, що Росія взяла курс на повне винищення чеченського народу. Російські війська перетворилися на банди вбивць, озброєні найсучаснішою бойовою технікою. Така “армія” становить серйозну загрозу безпеці як самого російського населення, так і народам сусідніх з Росією держав. Протягом усього часу від проголошення своєї незалежності Україна зазнає економічного й політичного тиску з боку Російської Федерації. Погіршення економічної й внутрішньополітичної ситуації в Росії призводить до посилення агресивних реваншистських настроїв у російському суспільстві. Про це яскраво свідчить безпрецедентне з позицій міжнародного права внесення до порядку денного засідання Державної Думи Росії питання про “об’єднання Росії” та денонсування Біловезької угоди...»²⁶.

Українська преса писала, що керівництво Росії переоцінило можливості власних збройних сил у 1994 р. «Коли перший обраний президент Росії Борис Єльцин оголосив..., що використає “всі засоби в розпорядженні держави”, щоб розбити чеченські претензії на незалежність, він очікував, що зможе підкорити чеченців за допомогою швидкої демонстрації переваги в силі, – відзначали журналісти. – Надія й очікування полягали в тому, що Росія зможе повторити успіх, який США показали

²³ Верховна рада України. Стенограма. 1994. 13 грудня. Засідання 45...

²⁴ Верховна рада України. Стенограма. 1994. 20 грудня. Засідання 49. URL: <https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/3589.html>

²⁵ Там само.

²⁶ Центральний державний архів громадських об’єднань України (далі – ЦДАГО України). Ф. 270. Оп. 2. Спр. 12. Арк. 66; Заява Центрального Проводу Народного Руху України. *Вісник Руху*. 1995. Спеціальний випуск. С. 22.

на Гаїті під час вторгнення у вересні 1994 року для швидкого усунення військової диктатури. Але Чеченська війна затягнулася на майже два роки й не принесла Москві жодних результатів, окрім смерті лідера Чечні Джохара Дудаєва, який загинув у квітні 1996 року від російської керованої ракети»²⁷.

Аналітик центру «Adastra» Юлія Пархоменко відзначала, що Чеченська Республіка була важлива для Кремля не лише для збереження територіальної цілісності РФ і запобігання «параду сецесій», а й з огляду на її силовий ресурс, який вірно захищатиме інтереси центральної влади як усередині Росії, так і за її межами. І, звичайно ж, мусульманська Чечня – це можливість бути залученим у політичні процеси в ісламському світі та просувати там свої інтереси»²⁸.

Розглядаючи причини, які змушували РФ закінчити війну у 1996 р., в інформаційному просторі України домінує думка, що «продовження бойових дій в Чечні могло серйозно зашкодити престижу Росії на міжнародній арені і завадити лідерам провідних країн прибути в Москву на святкування 50-ти річчя перемоги над гітлерівською Німеччиною у Другій Світовій війні. У зв'язку з цим Єльцин підписав Указ щодо нормалізації обстановки в ЧР, яким оголосив мораторій на бойові дії в Чечні з 28 квітня по 11 травня 1995 року»²⁹.

Власне, Перша російсько-чеченська війна закінчилася «мирним договором» у Хасав'юрті влітку 1996 р. фактично капітуляцією Москви, про що писали українські ЗМІ³⁰. Газета «День» стривожено констатувала, що «ми могли б лише поспівчувати проблемам нашої північно-східної сусідки, якби не те, що з плином часу всі російсько-чеченські проблеми можуть стати водночас і українськими. Адже в Україні позиції тих політиків, які виступають за створення “союзу східнослов'янських народів” або приєднання України до російсько-білоруського союзу, або навіть за відродження СРСР, останнім часом посилюються»³¹.

Журналіст Віталій Портников відзначав, що «коли 30 років тому проголосили незалежність Ічкерії, дискусії головним чином зосереджувалися на темі можливого розвалу Російської Федерації і наслідках такого розвалу для сусідніх країн і всього світу. Але ця дискусія була беззмістовною. Ніяких реальних можливостей для юридичного оформлення незалежності Чечні просто не існувало через очевидний дисбаланс у силах сторін. Питання було тільки у ціні, яку Росія готова була заплатити за відновлення контролю над Чечнею та у згоді суспільства заплатити таку ціну»³².

²⁷ New York Times: Принизлива поразка на війні в Чечні навіть через 25 років впливає на Росію. URL: <https://www.unian.ua/world/10789889-new-york-times-prinizliva-porazka-na-viyini-v-chechni-navit-cherez-25-rokiv-vplivaye-na-rosiyu.html>

²⁸ Пархоменко Ю. Навіщо Кремлю Чечня? URL: <https://adastra.org.ua/blog/navisho-kremlyu-chechnya>

²⁹ День в історії – закінчення Першої Чеченської війни. URL: https://galinfo.com.ua/news/den_v_istorii_zakinchennya_pershoi_chechenskoj_viny_275024.html

³⁰ 25 років тому почалася Перша російсько-чеченська війна. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/first-russo-chechen-war/30320463.html>

³¹ Підлуцький О. Чи стануть російсько-чеченські проблеми проблемами України? URL: <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/den-planeti/radgosp-nob>

³² Портников В. Як Росія стала Чечнею. URL: https://lb.ua/world/2021/09/06/493299_yak_rosiya_stala_chechneyu.html

Отже, перша російсько-чеченська війна знайшла відголос в українській суспільно-політичній думці. Якщо не брати до уваги лівий спектр політичних сил України, громадяни нашої держави вболівали за незалежність Республіки Ічкерія, а представники націоналістичних сил (УНА–УНСО) брали активну участь у бойових діях. Центральні органи влади (Президент, МЗС, ВРУ) закликали керівництво Росії припинити кровопролиття та інтенсифікувати мирні переговори з лідерами чеченців для якомога швидшого встановлення миру.

REFERENCES

25 років тому почалася Перша російсько-чеченська війна. *Radio Svoboda*. Retrieved from <https://www.radiosvoboda.org/a/first-russo-chechen-war/30320463.html> [in Ukrainian].

Artymyshyn, P. (2016). Pochatok Druhoi viiskovoi kampanii u Chechni: bachennia politychnoho ta mediinoho seredovyschch v Ukraini. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istorii*, 2 (1), 141–147 [in Ukrainian].

Balatska, O. (2017). Setsesionistski konflikty na postradianskomu prostori: chynnyky ta naslidky. *European Political and Law Discourse*, 4, 52–58. Retrieved from <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2017/2017-4-4/09.pdf> [in Ukrainian].

Bondar, O. (2013). Deiaki konfliktolohichni aspekty dii rosiiskoi vlady na Pivnichnomu Kavkazi. *Aktualni problemy polityky*, 48, 194–199. Retrieved from <http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/1973/Bondar.pdf?sequence=3&isAllowed=y> [in Ukrainian].

Chernyk, P., & Shumka, O. (2008). Informatsiino-psykhologichni operatsii u viinakh ta zbroinykh konfliktakh druhoi polovyny XX – pochatku XXI stolittia. Retrieved from <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/1491/1/22.pdf> [in Ukrainian].

Den v istorii – zakinchennia Pershoi Chechenskoï viiny. Retrieved from https://galinfo.com.ua/news/den_v_istorii_zakinchennya_pershoi_chechenskoï_viiny_275024.html [in Ukrainian].

Didych, B. (2018, Berezen 15). Voin. Sashko Bilyi. *ChaRivne*. Retrieved from <https://charivne.info/news/32417-voyin-sashko-bilyj> [in Ukrainian].

Horiushyna, Ye. (2020). Neprymyrenni naratyvy pro «inshoho»: vyvchennia pamiaty pro zbroinyi konflikt u Chechni. *Ideology and Politics Journal*. Retrieved from <https://www.ideopol.org/wp-content/uploads/2020/10/UKR.-1.14.-Goryushina.pdf> [in Ukrainian].

Kravchenko, M. (2020, Hruden 5). Boiovi operatsii ukraintsiv v Chechni. *Tsenzor.Net*. Retrieved from https://censor.net/ru/blogs/3235209/boyiov_operats_ukrantsv_v_chechn [in Ukrainian].

Kravchenko, M. (2020, Lystopad 6). Kontakty UNA–UNSO z Chechenskoïu Respublikoïu Ichkeriia. *Tsenzor.Net*. Retrieved from https://censor.net/ru/blogs/3229465/kontakti_unaunso_z_chechenskoïu_respublkoïu_chkerya [in Ukrainian].

Laver, O. Vtraty naselennia SRSR, krain SND ta ukraïnskoho narodu u viinakh ta etnichnykh konfliktakh 1945–2005 rr. Retrieved from <http://dspace.nbu.gov.ua/bitstream/handle/123456789/13119/32-Laver.pdf?sequence=1> [in Ukrainian].

MakHaffi, Yu. (2021, Serpen 23). «Ukraina – ne Rosiia». Yak i chomu Kyiv 30 rokiv yde het vid Moskvu – BBC. *NV.UA*. Retrieved from <https://nv.ua/ukr/ukraine/politics/ukrajina-rossiya-yak-daleko-ukrajina-pishla-vid-rosiji-za-ostanni-30-rokiv-ostanni-novini-50178922.html> [in Ukrainian].

Mykhailychenko, O., & Kravtsov, S. (2020). Checheno-rosiiskyi konflikt ta suspilno-politychne i povsiakdenne zhyttia Chechenskoï Respubliky v konteksti Pershoï chechenskoï viiny 1994–1996 rr. Retrieved from <https://repository.sspu.edu.ua/handle/123456789/9849> [in Ukrainian].

New York Times: Prynzlyva porazka na viini v Chechni navit cherez 25 rokiv vplyvaie na Rosiiu. *UNIAN*. Retrieved from <https://www.unian.ua/world/10789889-new-york-times-prinizlyva-porazka-na-viyni-v-chechni-navit-cherez-25-rokiv-vplyvaye-na-rosiyu.html> [in Ukrainian].

Parakhonskyi, B., & Yavorska, H. (2019). *Ontolohiia viiny i myru: bezpeka, stratehiia, smysl: monohrafiia*. Kyiv: NISD [in Ukrainian].

Parkhomenko, Yu. (2019, Traven 27). Navishcho Kremliu Chechnia? *Analitychnyi tsentr ADASTRA*. Retrieved from <https://adastra.org.ua/blog/navisho-kremlyu-chechnya> [in Ukrainian].

Persha Chechenska viina. Retrieved from <https://www.jnsm.com.ua/h/1211M/> [in Ukrainian].

Pidlutskyi, O. (1999, Berezen 23). Chy stanut rosiisko-chechenski problemy problemamy Ukrainy? *Den*. Retrieved from <https://m.day.kyiv.ua/uk/article/den-planeti/radgosp-no6> [in Ukrainian].

Portnykov, V. (2021, Veresen 6). Yak Rosiia stala Chechneiu. *LB.UA*. Retrieved from https://lb.ua/world/2021/09/06/493299_yak_rosiya_stala_chechneyu.html [in Ukrainian].

Rosiia – reketyr: ishche v 1995 Dudaiev poperedzhav pro plany Rosii vtorhnutys u Krym. Retrieved from https://texty.org.ua/fragments/78492/Rosija__reketyr_ishhe_v_1995_Dudajev-78492/ [in Ukrainian].

Verkhovna rada Ukrainy. Stenohrama. (1994, Hruden 13). Zasidannia 45. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/3589.html> [in Ukrainian].

Verkhovna rada Ukrainy. Stenohrama. (1994, Hruden 20). Zasidannia 49. Retrieved from <https://www.rada.gov.ua/meeting/stenogr/show/3589.html> [in Ukrainian].

Yak pochynalas persha Chechenska viina 22 roky tomu. (2016, Hruden 12). *Hromadske*. Retrieved from <https://hromadske.ua/posts/persha-chechenska-viina-22-roki> [in Ukrainian].

Yurchenko, V. (2012). Persha chechenska viina. Retrieved from https://library.udpu.edu.ua/library_files/stud_konferenzia/2012_2/visnuk_98.pdf [in Ukrainian].

Pavlo TKACHUK

PhD Student

Department of Humanities

Hetman Petro Sahaidachnyi National Army Academy

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2601-2742>

e-mail: tkachuk.po@ukr.net

THE FIRST RUSSIAN-CHECHEN WAR IN THE OPINION OF THE UKRAINIAN SOCIETY AND POLITICAL ELITE

The course of the first Russian-Chechen war in the views of the Ukrainian political elite and society is analyzed. The main purpose of the article is to reflect the events related to the armed conflict in the Republic of Ichkeria in Ukrainian socio-political thought based on a

representative range of sources: official documents of central authorities, transcripts of plenary sittings of the Verkhovna Rada of Ukraine, memoirs, periodicals, Ukrainian Internet-resources materials. Emphasis is placed on the attitude of Ukrainian political parties to the fightings in Chechnya and the differences between standpoints of the national-democratic camp and the left-wing spectrum of Ukrainian politics. The image of Chechnya in the Ukrainian periodicals of the first half of the 1990s is shown. It is stated that the official media tried to objectively cover the course of the Russian-Chechen armed confrontation without focusing on the «Ukrainian trail» in these events. The reviews given by Ukrainian public opinion to Oleksandr Muzychko, who led the Ukrainian-formed troops «Viking» and fought in the Republic of Ichkeria against the Armed Forces of the Russian Federation, are considered. It is noted that the sympathies of Ukrainian socio-political thought were, mostly, on the Chechen people's side, who were trying to defend their independence from Russia. As stated, Ukrainian politicians appealed to warring parties to take necessary measures to stop the bloodshed, convincing that resolving the problem by force, armed means would not only deepen the conflict but could also negatively affect security in the region as a whole.

Keywords: Russian-Chechen war, mass media, political elite, political parties, socio-political thought.